מען אידלט אויס דעם חושך העולם בדרך מלמטה למעלה; אָבער דאָך איז די ספירה אַ המשך צום קרבן; ד. ה. אַז אין דער עבודת הספירה איז דאָ דער כח פון קדשים, גילוי אור מלמעלה, וואָס וועט נמשך ווערן דורך דער עבודת הספירה, בפנימיות אין וועלט, בגאולה האמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש״פ שמיני תש״כ)

תזריע

א. דער זמן פון מצות מילה איז דעם אַכטן טאָג פון געבורט, ווי ער זאָגט אין דער סדרה „וביום השמיני ימול בשר ערלתו". און אויב מען איז מל נאָך דעם אַכטן טאָג, איז כאָטש די מצות מילה בכלל איז מען מקיים, מען מאַכט דאָך אַ ברכה וכו׳ [1]), פעלט אָבער, לכאורה, דער פּרט פון דער מצוה, די מעלה פון מילה בזמנה — צו מל זיין ביום השמיני דוקא. און דאָס מל זיין דעם אַכטן טאָג האָט אין זיך אַ מעלה מיוחדת, וואָס מילה (און אויך מכשירי מילה) בזמנה, איז דוחה את השבת, ווי מען לערנט עס אָפּ [2]) פון דעם פסוק „וביום השמיני ימול בשר ערלתו" — „וביום אפילו בשבת", אָבער ניט בזמנה טאָר מען ניט מל זיין אום שבת.

לויט דעם דאַרף לכאורה אויסקומען [3]), אַז אויב מען איז מל אַ קינד נאָך אַכט טעג, — אפילו ווען מען האָט אים פריער ניט געקענט מל זיין צוליב דעם וואָס דאָס קינד איז געווען קראַנק, — האָט מען די מצוה פון מילה בזמנה ניט מקיים געווען, און אויך די מצות מילה בכלל, וואָס מען איז מקיים דורכן מל זיין שפּעטער, העלפט עס נאָר אַז דאָס קינד זאָל זיין אַ מהול פון איצטער אָן, אָבער עס העלפט ניט אויף די דורכגעגאַנגענע טעג, אין וועלכע דער קינד איז געווען אַן ערל. דאָס קען מען שוין ניט מתקן זיין. מען האָט טאַקע ניט עובר געווען אויף דער מצוה, ווייל מען האָט דאָך ניט געטאָרט מל זיין צוליב פיקוח נפש וואָס איז דוחה את כל התורה [4]), עס פעלט אָבער דאָך דער קיום המצוה.

דער רמב״ם זאָגט [5]) דעם טעם אויף דעם וואָס מען טאָר ניט מל זיין נאָר אַ קינד וואָס האָט ניט קיין שום חולי: „שסכנת נפשות דוחה את הכל ואפשר

---

1) לדעת המפרשים שאין מברכים על ניקור מפני שעֵגינו ל״ת — שלא לאכול איסור (או״ה שער נח, קד) — הברכה מוכיחה ג״כ שיש בזה לא רק הענין שלא יהי׳ ערל — ראה לעיל פ׳ לך.

2) שבת קלב, א.

3) ראה פיה״מ להרמב״ם ספי״ט דשבת. ירושי ר״ה פ״א ה״א.

4) יומא פב, א.

5) הל׳ מילה פ״א, הי״ח. ועיין תוד״ה ושוין (שבת קלא, סע״א) שכתבו: „דמילה אם עבר זמנה לא בטלה שאותה מילה עצמה שהוא מיחייב בשמיני הוא עושה בתשיעי", שמזה מוכח שבמל אח״כ (לכאורה, גם אם בזמנו פשע ולא מל ועיין להלן בהערה *8), ישנו הענין דמילה בזמנה (אלא שעדיין צ״ע, דסיים הענין בתוס׳ שם „שאם מל בשמיני לא הי׳ חוזר ומל בתשיעי" — דמה בעי בזה — י״ל דזוהי הגבלה דרק ענין מילה בזמנה ישנו, אבל לא תיקון הימים שבנתיים). ועייג״כ מכתב הגאון הרגצובי (בשדי חמד במילואים לקונטרס המציצה ח״ו ע׳ 2735) ובצפע״נ על הרמב״ם הל׳ מילה ספ״א.

למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם" (ווייל סכנת נפשות איז דוחה אַלץ; און מ'קען מל זיין שפּעטער און מ'קען ניט אומקערן איין נפש מישראל, קיין מאָל ניט). פון אריכות לשון הרמב"ם: „ואפשר למול כו'", איז פאַרשטאַנדיק אַז ער מיינט דאָ צו געבן אַ צווייטן טעם: איין טעם, ווייל פקו"נ איז „דוחה את הכל", ד.ה. אַז אויב אפילו ס'איז ניטאָ קיין שום עצה צו מקיים זיין די מצוה שפּעטער ווערט זי אַלץ נדחה צוליב פיקוח נפשות; און נאָך אַ טעם, ווייל „ואפשר למול לאחר זמן", אַז די מצוה ווערט גאָרניט נדחה ווייל מ'קען מל זיין שפּעטער. איז דערפון פאַר־שטאַנדיק, אַז די מצות מילה וואָס מען איז מקיים לאחר זמן, העלפט אויך אויף די פריערדיקע טעג, ביז אַז עס ווערט אויך אויפגעטאָן די מעלה פון מילה בזמנה (וואָרום אויב מען וועט זאָגן אַז מילה שלא בזמנה איז מתקן נאָר אויף שפּעטער, וועט דאָך ניט זיין גענוג דער טעם וואָס „ואפשר למול לאחר זמן", ווייל אפילו אַז מען וועט אים מל זיין שפּעטער, וועט דאָך נאָך אַלץ פעלן די מצות מילה אין די פריערדיקע טעג, און עס וועט איב־גאַנצן פעלן די מצות מילה בזמנה).

דאַרף מען פאַרשטיין, ווי קען אַ פעולה וואָס מען טוט שפּעטער ווירקן אויף דעם פריערדיקן זמן, אידער מען האָט די פעולה געטאָן? דאָס וואָס מען געפינט אין תורה געוויסע פעולות וואָס ווירקן אויך אויף פריער, איז עס נאָר אין אַזעלכע פאַלן, ווען די פעולות דאַרפן ניט אויפטאָן קיין נייעם ענין, זיי דאַרפן בלויז מברר זיין און פעסט־שטעלן פריערדיקע פעולות, אָדער אַ מצב (צושטאַנד) *5), וואָס זיי (די פריערדיקע פעולות ומצב) זיינען מלכתחילה אויסגעשטעלט אין אַזאַ אופן אַז זיי זיינען אָפּהענגיק און פאַרבונדן מיט געוויסע תנאים פון אַ שפּעטערדיקן זמן. איז וויבאַלד אַז די שפּעטערדיקע פעולות דאַרפן בלויז פעסט־שטעלן און מברר זיין די פריערדיקע, איז פאַרשטאַנדיק אַז זיי קענען האָבן אַ ווירקונג אויך אויף פריער. מה־שאין־כן אַ פעולה וואָס דאַרף אויפטאָן אַ נייע זאַך, קענען דאָך די תוצאות פון אָט דער פעולה ניט זיין גילטיק אויף אַ פריערדיקן זמן, אידער די פעולה אַליין האָט זיך אויפגעטאָן. דער מסובב קען דאָך ניט קומען פאַר זיין סיבה — היינט ווי קען פעולת המילה האָבן אַ ווירקונג אויך אויף דעם זמן העבר?

אויך דאַרף מען פאַרשטיין, וואָס צום סוף פון דעם צווייטן טעם, „ואפשר למול לאחר זמן", גיט צו דער רמב"ם די ווערטער „ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם" — די עטלעכע ווערטער האָבן דאָך לכאו־רה מער שייכות צום ערשטן טעם פון פיקוח נפשות ווי צום צווייטן טעם, וואָרום וויבאַלד אַז דורך דעם מל זיין שפּעטער ווערט אַלץ נתתקן אפילו דער ענין פון מילה בזמנה, דאַרף מען דאָך שוין ניט אָנקומען אַזוי צו דעם וואָס „ואי אפשר כו'".

ב. עס שטייט אין לקוטי תורה 6), אַז דורך מילה ווערט נמשך אַזאַ אור

---

*5) ענינים התלוים בקיום תנאי דלאחר זמן. הענין דכל העומד לחתוך כחתוך דמי (חולין עב, סע"ב) וכיו"ב. וראה ג"כ שו"ע אה"ע ר"ס קכד. שדי חמד כללים כ, קמב.

6) תזריע כא, א. דרך מצותיך ט, ב.

וואס עבודה פון א אידן קען אים ניט ממשיך זיין, ווייל עבודת הנבראים קען ניט דערלאנגען אזוי הויך, נאר — דער אור ווערט נמשך מצד עצמו, מלמעלה בדרך אתערותא דלעילא. נאר כל־זמן ס'איז פאראן אן ערלה וקליפה קען דער אור ניט נמשך ווערן, און דורך דעם וואס מען נעמט אראפ די ערלה קומט דער אור פון זיך אליין.

אזוי ווי דאס איז בנוגע המשכת האור שלמעלה, אזוי איז עס אויך בנוגע כניסת נפש הקדושה וואס קומט דורך מילה[7]; דאס איז א בחינת הנשמה וואס איז העכער פון טעם ודעת[8], וואס די מדריגה קען ניט אויפגעטאן ווערן דורך פעולה און עבודה, נאר זי איז פאראן ביי יעדער אידן בעצם, מער ניט וואס זי ווערט נתגלה דורך מילה.

און דערפאר ווירקט מילה אויך אויף דעם זמן העבר — אזוי ווי אלע פעולות וועלכע דארפן ניט אויפטאן קיין נייעם ענין, בלויז מגלה זיין א פריערדיקן ענין[*8].

(ובדוגמת תשובה מאהבה וואס העלפט אויך אויף למפרע[9], ווייל די תשובה דארף ניט אויפטאן קיין נייע זאך[10], ווארום אפילו בשעת החטא איז דאך די בחינת נשמה געווען „באמנה אתו יתברך[11]", נאר דאס איז געווען בהעלם, און די תשובה איז עס מגלה, און דעריבער העלפט עס אויך אויף למפרע).

אויב מען איז אויך שפעטער ניט מל, פארבלייבט עס דאן בהעלם, און די כוונת הבריאה און די כוונה פון ירידת הנשמה למטה איז דאך בכדי אז אידן דורך זייער עבודה זאלן ארויסברענגען די נשמה בגילוי[12]. בשעת אבער מען איז יא מל און מען איז מגלה די בחינה, העלפט עס אויך אויף פריער[13].

ג. על־פי־זה איז אויך פארשטאנדיק וואס דער רמב"ם איז דוקא נאך ביידע טעמים מוסיף „ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם": די ווערטער זיינען נוסף על הפשוט — אויך מרמז א הסבר אויף דעם וואס ער זאגט פריער „ואפשר למול לאחר זמן", אז מילה העלפט אויף למפרע:

דער פארבונד פון אידן מיטן אויבערשטן איז העכער פון אלע חשבונות, און דער פארבונד איז אלע מאל גאנץ, אין וועלכן מצב אידן זאלן ניט זיין. וכמאמר[14]: „בין כך ובין כך

7) שו"ע אדמוה"ז מהדו"ב ס"ד, ס"ב. וראה לעיל ע' 763 וע' 800 ואילך.

8) ראה ד"ה באתי לגני תשי"ג.

*8) דכיון שכל העומד לחתוך כחתוך דמי תיכף (כנ"ל בהערה *5), לכן מועלת המילה גם על למפרע. וצ"ע באם בזמנו לא מל בפשיעה, אם מיקרי עומד לחתוך.

9) ראה יומא פו, א וברש"י שם.

10) כפירוש לשון תשובה — השבה למהותו העצמי. (וכמבואר בלקו"ת ר"פ האזינו. וראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 409). וי"ל דבזה מחולק באו"ה (שמצינו בהם תשובה וכמו בנינוה) דאינה אמיתית ענין התשובה (מלשון השבה) ומועלת רק מכאן ולהבא. — וראה: הצ"צ לאיכה עה"פ חטא חטאה „ישראל שייך בהם עבירה ותשובה". ירוש' נזיר רפ"ט. תקו"ז תכ"א (נד, ב). מנחת חנוך סוף מצות שס"ד.

11) תניא פכ"ד.

12) וע"ד מ"ש בע"ח בתחלתו שתכלית כוונת הבריאה היא בכדי שפעולותיו וכחותיו יבואו בפועל, יכירו בהם.

13) וע"ד הענין דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, דהגם דזה שמועילה אמירתו היא מפני שזהו רצונו הפנימי (ולכן כשאנסוהו עכו"ם שלא כדין לא מהני, רמב"ם הל' גרושין ספ"ב), מ"מ צריך שיאמר רוצה אני, בכדי שרצונו הפנימי יבוא בגילוי.

14) נסמן לעיל ע' 929.

בני הם ולהחליפם באומה אחרת (ח"ו אי אפשר" (ווי עס זאָל ניט זיין — זיינען זיי מייַנע קינדער, און אומ־בייטן זיי ח"ו אויף אַן אַנדער אומה איז אוממעגלעך). און דאָס איז דער רמז: „ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם" — מען קען קיין מאָל ניט צוריקקערן, צוריקציען דעם פאַרבונד און כריתת ברית וואָס דער אויבערשטער האָט זיך פאַרבונדן מיט אידן.

וואָרום דאָס איז ניט נאָר בנוגע כלל ישראל, נאָר אויך בנוגע יעדער איינציקן אידן: דער אויבערשטער האָט זיך פאַרבונדן מיט יעדער אידן מיט אַזאַ סאָרט פאַרבונד וואָס מען קען אים קיין מאָל ניט אומקערן ח"ו. יעדער אידן באַזונדער האָט דער אויבערשטער ליב מיט אַן אַהבה עצ־מית. כמאמר הבעש"ט, אַז יעדער איד איז טייער ביי דעם אויבערשטן ווי אַ בן יחיד וואָס איז געבאָרן געוואָרן ביי עלטערן לעת זקנותם, און נאָך טייערער.

די כוונת הבריאה, וואָס דער אוי־בערשטער האָט באַשאַפן די וועלט „בשביל ישראל שנקראו ראשית"[15], איז זי ניט נאָר צוליב כלל ישראל[16], נאָר צוליב יעדער אידן באַזונדער, אין יעדער אידן איז אָפּהענגיק די גאַנצע כוונת הבריאה, וואָס דערפאַר איז יעדער איד מחויב זאָגן „בשבילי נברא העולם"[17]; און דערפאַר איז אויך „כל המקיים נפש אחת מישראל כו' כאילו קיים עולם מלא"[17]. (דער וואָס האַלט אויף איין נפש מישראל איז פונקט ווי ער האַלט אויף אַ פולע וועלט). וואָרום אויב עס פעלט ח"ו אין איין אידן פעלט עס אין דער גאַנצער בריאה.

און וויבאַלד אַז „ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם", דער פאַרבונד פון יעדער אידן מיטן אוי־בערשטן איז אַלע מאָל גאַנץ מיט זיין גאַנצער קראַפט, און מען דאַרף עס נאָר מגלה זיין, דעריבער איז „אפשר למול לאחר זמן" — אפילו ווען מען איז מל שפּעטער העלפט עס אויך אויף למפרע, ווייל מילה איז, ווי געזאָגט, מגלה דאָס וואָס אין אים איז שוין פאַראַן פון פריער.

ד. מען האָט שוין אַמאָל גערעדט[18], אַז אין מצות מילה איז מרומז כללות ענין העבודה, איז די הוראה פון דעם אויבן־געזאָגטן אין עבודת האדם:

פון איין זייט דאַרף אַ איד וויסן אַז מען מוז טאָן. ער קען זיך ניט „לייגן שלאָפן", טענה'נדיק אַז בהעלם איז ער דאָך אַלע מאָל פאַרבונדן מיטן אויבערשטן און אַז סוף־כל־סוף איז דאָך „לא ידח ממנו נדח"[19] און עס מאַכט ניט אויס ווי ער זאָל זיך ניט פירן

— ווייל דעם פאַרבונד מוז מען אַרויסברענגען בגילוי, און דאָס דאַרף זיין דוקא דורך עבודה[20]. ובמילא מוז זיין די עבודה פון מילה און פריעה אויף צו אָפּשוואַכן די תאוות[21];

15) נסמן לעיל ע' 969.

16) ולכן במתן תורה, כוונת הבריאה, הוצרך להיות הכלל בשלימותו — ששים רבוא דוקא (מכילתא שמות יט, יא. יל"ש רמז רפ).

17) סנהדרין פ"ד, מ"ה.

18) ראה גם לעיל פ' לך.

19) נסמן לעיל ע' 968.

20) ראה לעיל פ' לך, הענין במילה — שצ"ל פעולת המילה.

21) מו"נ ח"ג פל"ה ופמ"ט. וראה לעיל ע' 761.

דערצו מוז נאך זיין מציצה: ארויס־נעמען דעם בלוט, דעם קאך אין גשמיות, אויך פון ווייטע ערטער און אברים פון גוף.

פון דער צווייטער זייט דארף מען אבער וויסן, אז בשעת מען פועל׳ט דעם „ומלתם את ערלת לבבכם״ 22), באקומט מען דורך דעם א סך מערער פון דעם וואס מען קען אליין אויס־הארעווען — דורך דער עבודה פון „ומלתם את ערלת לבבכם״ איז מען זוכה צו דעם גילוי מלמעלה פון „ומל ה׳ אלקיך את לבבך״ 23), וואס ווערט נתגלה ווערן בגאולה האמיתית והש־לימה ע״י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחות יו״ד שבט תשי״ג)

מצורע

א. אין היינטיקער סדרה ווערן ארומגערעדט דיני טומאת נדה. דעם טעם פארוואס דם נדה איז מטמא, ווערט מען פארשטיין לויט דעם וואס עס שטייט אין גמרא 1), אז דאס איז פון די קללות וואס זיינען געקומען פארן חטא עץ הדעת. איז דערפון פארשטאנדיק, אז מצד טבע הבריאה איז ניט געווען די מציאות פון דם נדה. און וויבאלד אז דאס קומט מצד א חטא — און נאך אזא חטא וואס איז א שורש ומקור צו אלע חטאים 2) — דעריבער איז דער דם טמא.

טיפער ווערט מען עס פארשטיין על־פי הידוע אז דער עונש פון אדם הראשון, וואס מען האט אים ארויס־געטריבן פון גן־עדן, איז דאס ניט געווען סתם אן עונש וואס מען האט אים באשטראפט צוליב דעם חטא עץ הדעת, נאר דער עונש איז געווען, ווי אלע עונשים וואס קומען מלמעלה 3), אז די עבירה גופא וואס דער מענטש טוט דריקט זיך שפעטער אויס אין א ציור פון עונש, ד. ה. אז דער עונש איז ניט קיין אפרעכענונג־שטראף פאר דעם חטא, נאר איז א דירעקטע תוצאה פון דעם מענטשנס רע, ווי עס שטייט 4) „תיסרך רעתך״. אזוי אויך בנוגע דעם גירוש פון גן עדן: גן עדן איז כולו טוב, אן ארט וואס איז ניט סובל קיין מציאות פון רע, ובמילא האט אדם הראשון, נאכדעם ווי ער האט באקומען אין זיך א מציאות פון רע, ניט געקענט זיין אין גן עדן.

אזוי איז עס אויך בנוגע דעם אריבענדערמאנטן עונש פון חוה׳ן: דער עונש פון דם נדה איז א די־רעקטע תוצאה פון דעם חטא עץ הדעת. די מציאות פון רע, וואס האט זיך אין איר געשאפן דורך דעם חטא, ווערט (טיילוויז) דם נדה, און דעריבער איז דער דם — טמא און ווערט „ארויסגעטריבן״ פון א אידישן גוף.

א איד איז דאך — „גוי קדוש״, כולו טוב, און ניט נאר מצד דעם נפש האלקית, נאר אויך מצד זיין נפש הבהמית איז ער ניט שייך צו

22) דברים י, טז.

1) עירובין ק, ב.

2) ראה שבת קמו, רע״א. זח״א נב, ע״ב. נתבאר בארוכה בד״ה ע״כ יאמרו המושלים תרצ״א (בסה״מ קונטרסים ח״א).

3) ראה הדעות בזה והמסקנא — של״ה בהקדמה· בית אחרון.

23) שם ל, ו. וראה תו״א לך ד״ה בעצם היום הזה. תו״ח שם.

4) ירמי׳ ב, יט.